

Etik Değerler Açısından İnternette Özgürlük ve Toplumsal Alan Dengesi¹

Prof.Dr. Ali SEYYAR²

Yunus KÖLEOĞLU³

Giriş

İletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ile birlikte internet üzerinden tesis edilen sosyal iletişimin özelliği toplumsal değişime bağlı olarak etik anlayışı doğrultusunda da tartışılır hâle gelmiştir. Post-modern iletişim aracı olarak kullanılan internet, sanal âlemin oluşturduğu sunî yakınlığına rağmen beşerî ilişkilerin insanî ve dolaysıyla etik değerlerini sarsabilecek konuma da getirmiştir. Özellikle sosyal ağ sitelerinde yaşanan gayri-ahlâkî iletişim bozukluklarının iki olası sebebi vardır. Ya toplumsal ahlâk yapısında yaşanan erozyon kolayca sosyal ağ sitelerine sirayet etmekte ya da sanal iletişim araçlarının suni özelliği kişilerin ahlâkî değerlerinin bozulmasına sebebiyet vermektedir. Şüphesiz her iki unsur da sosyal paylaşım sitelerinin niteliğini etki altına alabilmektedir. Kullanıcıların kişilik haklarının korunmasını amaçlayan internet güvenliğinin sağlanabilmesi, etik, özgürlük ve toplumsal alan değerleriyle yakından ilgilidir. Bu üç kavram arasında toplumsal mutabakat eşliğinde bir ahengin oluşturulabilmesi durumunda internet, sosyal çatışmaları körükleyen bir araç olmaktan çıkar ve toplumsal kaynaşmayı sağlayan önemli bir sosyal ağ hâline dönüşebilir.

İnternet Etiği

Etik, Latince’de “ethica” Yunanca’da “ethikos” kelimelerinden türemiş ve “töre, görenek ve alışkanlık” anlamlarına gelmektedir. Batı literatüründe etik (ethos); “insanlar arasındaki ilişkilerin temelinde yer alan değerleri inceleyen, ahlâkî bakımdan iyi veya kötü, doğru veya yanlış olanın niteliğini ve temellerini araştıran bir bilim dalıdır.” Etik, genel anlamda davranışlara temel olan ahlâk ilkelerini ve ahlâkî hükümlerin temellerini inceleyen bir felsefe ve töre bilim dalı olması hasebiyle ferdî sorumlulukları, fertler arası ve fert-toplum ilişkilerini de sosyal ve hukukî boyutlarıyla ele almaktadır. Değişen toplumsal şartlar ekseninde de ihtiyaca binaen özel etik alanları da oluşmaktadır. (Seyyar, 2003: 122-123). Belirli bir kurumun veya mesleğin ahlâkî problemlerini çözmek için, genel etik kaidelerin kullanıldığı alanların başında bugün internet etiği gelmektedir. Uygulama odaklı olması gereken internet etiği, örneğin sosyal ağ sitelerini kullanımında dikkate almamız gereken ve ahlâkî sorumluluklarımızı yerine getirmemizi sağlayan etik ilkeleri, kaideleri ve kodları belirlemelidir. Ne var ki internet âleminde geçerli olmasını arzu ettiğimiz ahlâkî değerlerin ve davranış biçimlerinin mahiyetini, doğruluğunu ve geçerliliğini belirlemek, özgürlük anlayışımız ve buna bağlı olarak toplumsal yapımız ile direkt alakalıdır.

¹ İGİAD Bülteni; Yıl 11; Sayı 30; Mayıs 2014.

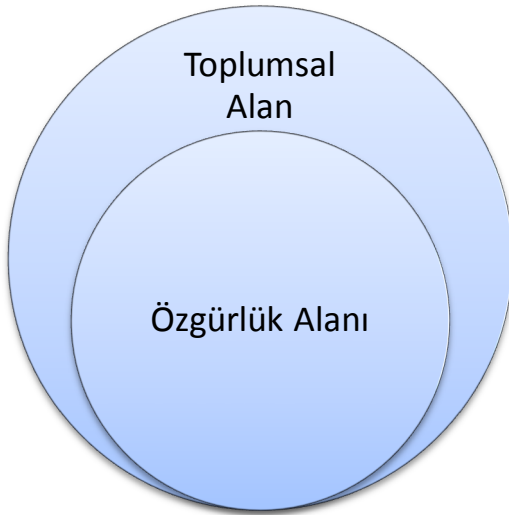
² Sakarya Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD, Öğretim Üyesi, aseyyar@sakarya.edu.tr

³ Sakarya Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD, Doktora Öğrencisi, yunuskoleoglu@gmail.com

İnternette Özgürlük ve Toplumsal Alan İlişkisi

Özgürlük; "Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî" ve " Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet" olarak iki farklı şekilde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, "Özgürlük", 17.04.2014). Ancak sorumlu bireyler, kendisini toplum içerisinde genel geçerliliği olan kural, kültür, örf ve âdetlere ve inandıkları kutsal değerlere uygun davranmak zorunda hissetmektedir. Bu hissî zorunluluk duygusunun dışında hukuk kuralları da toplumsal hayatı ve nizamı biçimlendirmektedir. Gerek toplumsal, gerekse hukuk kuralları, insanların birbirlerine saygı ve sevgisini yitirmeden sosyal barış içinde bir arada yaşamasını sağlamakta, hayatı düzenli ve anlamlı kılmaktadır. Dolayısıyla her birey, hak ve sorumluluklar bağlamında ferdî özgürlük ve toplumsal alan ile iç içe yaşayan sosyal bir varlıktır. Kişiden kişiye ve toplumdan topluma değişen özgürlük-toplumsal alan sınırlarının belirlenmesi, etik normlarının oluşturulması açısından elzemdir.

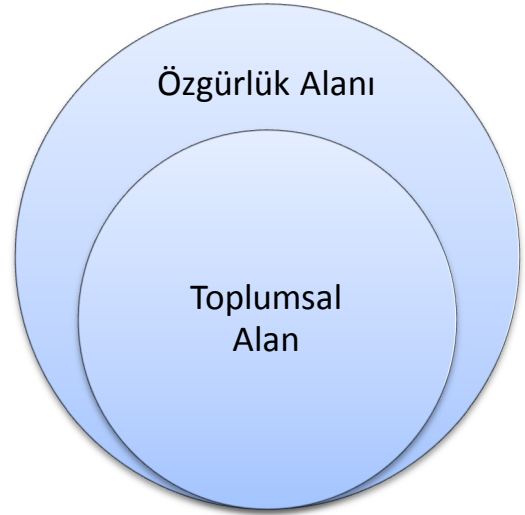
Bu sınırları, özgürlük-toplumsal alanın önemi ve genişliklerine göre üçe yaklaşımla belirlemek mümkündür.

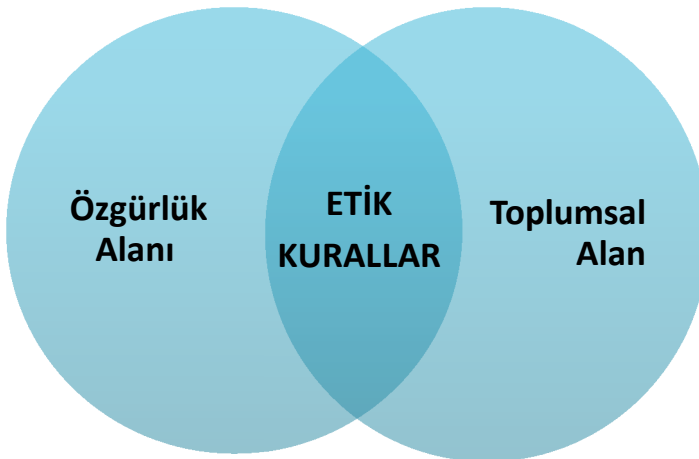
Şekil-1: Geniş Toplumsal Alan

Toplumsal alanın özgürlük alanından daha geniş olduğu birinci yaklaşımı "Geniş Toplumsal Alan" olarak tanımlayabiliriz. Bu yaklaşımda toplum kurallarının daha katı olduğu, bireysel özgürlükleri bastırıldığı gözlenmektedir. Özellikle küçük yerleşim birimlerinde, örf ve âdetlerin çok önemsendiği ve kişilerin birbirini tanıdığı yerlerde bireysel özgürlükler kısıtlanmaktadır. Birey, istediği her şeyi, istediği yer ve istediği zamanda yerine getirememektedir. Toplumsal alanın geniş-dominant olduğu yerlerde özgürlükçü bir birey kendini sürekli baskı altında hissedecek ve bu baskı bir zaman sonra özgürlükçü bireyi, ya özgürlüklerinden vazgeçmesine ya da farklı tepkiler göstererek toplumsal alanı aşan davranışlar sergilemesine sebep olacaktır.

Özgürlük alanının toplumsal alandan daha geniş olduğu ikinci yaklaşımı "Geniş Özgürlük Alanı" olarak tanımlamak mümkündür. Bu yaklaşımda bireysel özgürlükler daha geniş alanda rahatlıkla yaşanabilmektedir. Bu duruma, çok büyük ve kalabalık yerleşim birimlerinde, örf ve adetlerin pek önemsenmediği ve bireyselliğin ön planda olduğu toplumlarda rastlanmaktadır. Birey, toplumsal baskı kaygısından uzak özgürce istediği bir şeyi genellikle her zaman ve her yerde yapabilmektedir. Bir yerleşim biriminde özgürlük alanının geniş olabilmesi için, o yerleşim birimindeki tüm bireylerin geniş özgürlükleri savunması gerekmektedir. Aksi takdirde bir birey için özgürlük olarak nitelendirilen bir hareket, başka bir birey için bir başka kurala göre yanlış algılanıyorsa fertler arası çatışma ve dolayısıyla toplumsal gerginliklerin yaşanması er ya da geç kaçınılmaz olacaktır.

Şekil-2: Geniş Özgürlük Alanı

Şekil-3: Dengeli Özgürlük-Toplumsal Alan

Özgürlük ve toplumsal alan genişliklerinin eşit ve dolayısıyla aynı değerde olduğu, her iki alanın kesiştiği alanlardır. Kesişen bu alanda toplumsal mutabakatın sağlanması ve netice itibariyle herkesin kabul edeceği etik kuralların (hukuk, örf/adet, din, gelenek, kültürel) açık ve net olarak bu şekilde belirlenmesi de mümkündür.

Etik kurallara uyulduğu üçüncü yaklaşımı "Dengeli Özgürlük-Toplumsal Alan" olarak adlandırmak mümkündür.

Bu yaklaşımda bireyin özgürlüğünün sınırı, bir başka bireyin özgürlüğünün sınırıdır. Bireyler, karşılıklı hoşgörü ve saygı ile birbirlerine bağlıdır. Dengeli özgürlük-toplumsal alan, genellikle insan hakları ile birlikte toplumsal kalkınmanın sağlandığı gelişmiş toplumlarda görülmektedir. Etik kuralların önemsendiği bu tür toplumlarda bireyler, toplum yararı için kendi özgürlüklerinden (yeri geldiğinde bireysel haklarından) feragat etme erdemini de gösterebilmektedir.

Sonuç

Gerçek hayattaki ferdî özgürlük-toplumsal alan sınırlarının belirlenmesine paralel bir şekilde internet etiğinin de oluşturulması mümkündür. İnternet özgürlüğünün sınırları toplumsal mutabakata dayanan etik kurallar çerçevesinde çizilebilir. İnternetteki özgürlüklerin sınırının nasıl olması gerektiği noktasında da benzer açılımlar ve tanımlar yapmak mümkündür. Böyle bir yaklaşımla dengeli özgürlük-toplumsal alan durumunun en ideal ve arzulanır durum olduğu hemen herkes tarafından kabul görecektir. Dolayısıyla internetteki özgürlükler, katılımcı demokrasi anlayışı doğrultusunda toplumsal etik kurallarla belirlenmeli ve sınırlandırılmalıdır. Ancak bu sınırlamalar yapılırken, etik

kurallara riayet eden bireylerin hak ve özgürlüklerini doğrudan veya dolaylı yollardan müdahale edilmeye gidilmemelidir.

İnternette olası suç teşkil edecek durumların tespit edilebilmesi ve gerekli cezaî müeyyidelerin uygulanması, toplumsal düzenin etik değerler ekseninde korunması için gereklidir. Toplumsal düzenin ve etik değerlerin olmadığı ortamda kaos ve gelecekte kaygı duyan, birbirine güvenmeyen, şüpheli, bazı sosyal grupların ötekileştirdiği bir toplumsal yapı ortaya çıkar ki, bu durum gelecek nesiller için büyük bir risktir.

Sağlıklı bir sosyal gelişme için, sanal etik kuralların geçerli olduğu ve denetimin de etkin olduğu özgür internet kullanımını sağlayan hukukî ve güvenilir bir ortam oluşturulmalıdır. Etik ve özgür internet, internette hangi sitelere girildiğinin veya bireysel eğilimlerin ne olduğu bilgisinin maddî, politik, ideolojik vb. herhangi bir çıkar uğruna üçüncü kişilere verilmemesidir. Etik ve özgür internette bireyler, toplumsal etik kurallara uygun olmayan hareketlerde bulunma olasılığına karşı izlenirler. Ancak bu izlenme bilgileri, sadece yasal gerekçeler oluştuğunda incelenmek üzere adli süreci yürüten kurum/birimlere sunulur. Yasal gerekçenin olmadığı durumlarda ise bu bilgiler kesinlikle incelenemez halde bulunmalıdır. Teknik olarak bunu korumaya yönelik en az iki farklı kriptolama ve anahtar sistemi kullanılabilir. Her bir anahtar, farklı kurumda olacak şekilde gerekli güvenlik önlemleri ile muhafaza edilir. Kullanılan bu izleme sistemi, şeffaf bir şekilde toplumla paylaşıldığında interneti kullanan bireyler, özgürlüklerinin kısıtlandığı hissinden kurtulacak ve olası hak ihlallerinde suçluların tespit edilebileceğini bilerek kendilerini güvende hissedecektir. İnternet güvenliği, bir taraftan interneti faydalı amaçlar için kullanan vatandaşları ve özgürlük alanlarını korumalı, diğer taraftan da internet etiğini çiğnemek ve diğer kullanıcılara zarar vermek isteyenleri bu teşebbüslerinden vazgeçirebilecek nitelikte olmalıdır.

Kaynaklar

Seyyar, Ali (2003); **Ahlâk Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)**, Beta Yayınları, İstanbul.

Türk Dil Kurumu; **Büyük Türkçe Sözlük**, "*Özgürlük*", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.535cd11e546776.78774619, 17.04.2014.